

УПОВНОВАЖЕНИЙ

Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33, E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

**Міністерство соціальної політики,
сім'ї та єдності України**

**Національна соціальна сервісна
служба України**

**Харківська обласна військова
адміністрація**

Харківська обласна рада

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України
«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Згідно зі статтею 101 Конституції України Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина.

У межах здійснення парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, відповідно до статей 3, 13 та 19¹ Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», а також виконання функцій національного превентивного механізму (далі – НПМ) відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, Уповноваженим, представниками Уповноваженого, а також співробітниками Секретаріату Уповноваженого спільно з представниками громадських організацій, без попереднього повідомлення про час і мету, здійснюються відвідування місць несвободи, до яких, серед іншого, відносяться геріатричні пансіонати.

Статтею 5 Загальної декларації прав людини, статтею 3 Декларації про захист усіх осіб від катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 7

УВ
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з
прав людини
№14208.2/25/39.2 від 09.09.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 09.09.2025 14:57
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400

Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, статтею 2 Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, статтею 28 Конституції України визначено, що ніхто не повинен зазнавати тортур або жорстокого, нелюдського або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

Передбачено, що жодні виключні обставини, якими б вони не були, стан війни чи загроза війни, внутрішня політична нестабільність чи будь-який інший надзвичайний стан не можуть бути виправданням катувань чи інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання, а також погіршення умов перебування підопічних в закладах, що надають соціальні послуги.

Усупереч наведеним вимогам законодавства 05.08.2025 під час відвідування комунальної установи Хорошевський геріатричний пансіонат (далі – заклад, пансіонат) групою НПМ виявлено порушення прав людини та суттєві недоліки у діяльності закладу, що потребують вжиття невідкладних заходів реагування щодо їх усунення.

У порушення вимог статті 2 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, статті 27 Конституції України, вимог пункту 7 розділу XVII Державного стандарту стаціонарного догляду за особами, які втратили здатність до самообслуговування чи не набули такої здатності, затвердженого наказом Міністерства соціальної політики України від 29.02.2016 № 198, у закладі відсутні захисні споруди цивільного захисту (укриття) або інші приміщення, придатні для укриття підопічних під час повітряної тривоги або обстрілів. Це також суперечить абзацу другому підпункту 2 пункту 5 Критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 № 185, та вимогам наказу Міністерства внутрішніх справ України від 09.07.2018 № 579 «Про затвердження вимог з питань використання та обліку фонду захисних споруд цивільного захисту». У разі оголошення сигналу «Повітряна тривога» у регіоні, підопічні продовжують перебувати у житлових кімнатах.

Внаслідок пошкодження буреювіс покрівлі житлового корпусу пансіонату відсутній належний захист будівлі від атмосферних впливів, що унеможливорює створення підопічним безпечних та належних житлових умов.

Підопічні пансіонату вживають воду із системи централізованого водопостачання, яка має жовтуватий відтінок та містить видимий осад. Забезпечення підопічних питною водою неналежної якості створює ризики для їх життя та здоров'я та є порушенням вимог Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до води питної, призначеної для споживання людиною», затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 12.05.2010 № 400, згідно з якими вода повинна бути безбарвною, без запаху та сторонніх домішок.

Під час відвідування встановлено, що до пансіонату переведено 110 підопічних зі стійкими психічними розладами з Малиженського

психоневрологічного інтернату, які раніше проходили лікування у Всеукраїнському лікувально-реабілітаційному центрі «Циблі». Ще троє осіб зі стійкими психічними розладами були переведені до закладу з комунальної установи «Безмятеженський психоневрологічний інтернат» у зв'язку з безпековою ситуацією.

Водночас пансіонат за своїм функціональним призначенням не передбачає проживання осіб із стійкими психічними розладами, оскільки у його структурі відсутнє психоневрологічне відділення. У закладі відсутній лікар-психіатр, а персонал пансіонату не має спеціальної підготовки для роботи з такою категорією підопічних.

Через неможливість забезпечення належного нагляду адміністрація закладу фактично ізолює підопічних зі стійкими психічними розладами на окремому поверсі житлового корпусу, що призводить до обмеження їхнього права на свободу пересування.

Також під час відвідування встановлено, що у двох недієздатних підопічних відсутні опікуни. Окрім того, опікун ще одного з недієздатних підопічних не виконує своїх обов'язків. Зазначене призводить до порушення прав підопічних, зокрема: неможливості представництва їх інтересів у суді, взаємодії з органами влади, укладення договорів на отримання медичних послуг, а також отримання інформації про належне їм майно та розпорядження ним.

Окрім зазначеного, у порушення вимог Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні», зазначені підопічні не отримують частину пенсії у розмірі 25 %, що мала б виплачуватися їх опікунам.

Під час відвідування встановлено, більшість ліжок пансіонату є застарілими та потребують оновлення. В окремих кімнатах корпусу для ліжкових хворих підопічних використовуються зношені ліжка, сітка яких провисла. Через що під матрац додатково підкладаються персоналом закладу дерев'яні щити. Зазначена конструкція є неприпустимою в закладах соціального захисту населення, оскільки може нести загрозу здоров'ю підопічних.

Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – КЗК) у частині другій пункту 34 Восьмої Загальної доповіді [СРТ/Inf (98) 12] зазначає, що особливу увагу слід приділяти обладнанню кімнат для підопічних та місць відпочинку.

Підопічні закладу використовують при прийомі їжі лише металевий посуд. КЗК у Восьмій Загальній доповіді зазначає, що підопічним слід надавати можливість використовувати елементи звичайного «нелікарняного» життя – наприклад користуватися відповідним посудом та столовими приборами, що є невід'ємною частиною програми психосоціальної реабілітації.

Встановлено, що одяг, у тому числі спідню білизну підопічних, не персоналізовано. Відповідно до рекомендацій КЗК зазначене не сприяє зміцненню почуття самотності особистості та особистої гідності підопічних.

У порушення пункту 35 Типового положення про будинок-інтернат для громадян похилого віку та осіб з інвалідністю, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 02.09.2020 № 772, житлові кімнати для двох і більше осіб не облаштовано ширмами для забезпечення приватності під час переодягання, проведення санітарно-гігієнічних процедур. Таким чином, підопічні змушені переодягатись та задовольняти фізіологічні потреби в житлових кімнатах у присутності інших підопічних.

Усупереч вимог Державних будівельних норм України В.2.2-18:2007 «Заклади соціального захисту населення» житлова площа на одну особу є меншою за встановлені норми (8–10 м²).

Наприклад, площа однієї з кімнат становить 21,99 м², а сама кімната розрахована на проживання 5 осіб (в кімнаті наявні 5 ліжок). Відтак на одну особу припадає 4,39 м².

Приміщення закладу не пристосовані до потреб осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, що є порушенням вимог Державних будівельних норм В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд». Зокрема не всі коридори житлового корпусу, в якому проживають підопічні, які відносяться до маломобільних груп населення, обладнані горизонтальними поручнями для полегшення їх пересування, вхідні дверні отвори до окремих приміщень житлового корпусу закладу мають недостатню ширину, що істотно обмежує або унеможлиблює доступ мешканців, які користуються кріслами колісними.

Також закладом не налагоджено співпрацю з місцевим центром з надання безоплатної вторинної правничої допомоги. Відсутність юридичної підтримки ускладнює отримання підопічними необхідної правової інформації та консультацій, що негативно впливає на розв'язання правових питань та обмежує можливості для захисту їхніх прав і свобод.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, а також беручи до уваги те, що:

відповідно до пункту 5 частини другої статті 11 Закону України «Про соціальні послуги», підпункту 36 пункту 4 Положення про Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2025 № 904, Міністерство соціальної політики, сім'ї та єдності України здійснює державний контроль за додержанням вимог Закону України «Про соціальні послуги», вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, а також контролює діяльність відповідних структурних підрозділів місцевих держадміністрацій;

відповідно до підпункту 5 пункту 4 Положення про Національну соціальну сервісну службу України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.08.2020 № 783, пунктів 1, 2 Порядку здійснення державного контролю/моніторингу за дотриманням вимог законодавства під час надання соціальної підтримки, соціальних послуг та за дотриманням прав дітей, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06.10.2021 № 1035, Національна соціальна сервісна служба України здійснює контроль за

дотриманням державних стандартів надання соціальних послуг, проводить моніторинг та оцінювання якості надання соціальних послуг, а також моніторинг дотримання надавачами соціальних послуг вимог законодавства під час надання соціальних послуг;

відповідно до пункту 10 частини першої статті 13, пункту 9 частини першої статті 16, статті 23 Закону України «Про місцеві державні адміністрації», а також пункту 1 частини четвертої статті 11 Закону України «Про соціальні послуги» до відання обласних державних адміністрацій належить вирішення питань охорони прав, свобод і законних інтересів громадян на відповідній території, реалізація державної політики та здійснення заходів для забезпечення соціального захисту осіб, а також здійснення контролю за додержанням вимог законодавства;

відповідно до статті 17 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» відносини органів місцевого самоврядування з підприємствами, установами та організаціями, що перебувають у комунальній власності відповідних територіальних громад, будуються на засадах їх підпорядкованості, підзвітності та підконтрольності органам місцевого самоврядування;

відповідно до пункту 15 частини другої статті 15 Закону України «Про правовий режим воєнного стану» військові адміністрації на відповідній території здійснюють повноваження, зокрема із: управління закладами освіти, установами освіти, закладами охорони здоров'я, культури, фізичної культури і спорту, надавачами соціальних послуг, які належать територіальним громадам або передані їм, молодіжними, підлітковими закладами за місцем проживання; організації їх матеріально-технічного та фінансового забезпечення; організації надання ними послуг, у тому числі соціальних;

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 19¹, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. Міністерству соціальної політики, сім'ї та єдності України, Національній соціальній сервісній службі України вжити в межах компетенції заходів, спрямованих на припинення та усунення виявлених порушень, зокрема організувати та провести моніторинг дотримання вимог законодавства під час надання соціальних послуг комунальною установою Хорошевський геріатричний пансіонат, а також у межах здійснення контролю за діяльністю відповідного структурного підрозділу місцевої держадміністрації, надати оцінку діям чи бездіяльності відповідних посадових осіб Харківської обласної військової адміністрації.

2. Харківській обласній військовій адміністрації, Харківській обласній раді забезпечити вжиття заходів щодо усунення наведених порушень прав осіб, яким надаються соціальні послуги зі стаціонарного догляду, а також причин та умов,

що сприяють таким порушенням, їх недопущення у подальшій діяльності закладу.

3. У спосіб, передбачений чинним законодавством, вжити заходів щодо притягнення винних осіб до відповідальності.

4. Про результати розгляду подання та вжиті заходи у місячний строк повідомити Уповноваженого, додавши на підтвердження відповідну інформацію та копії документів.

Звертаю увагу, що відповідно до статті 188⁴⁰ Кодексу України про адміністративні правопорушення, невиконання законних вимог Уповноваженого тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством.

Додаток: звіт про результати відвідування комунальної установи Хорошевський геріатричний пансіонат на 18 арк.

**Уповноважений Верховної Ради
України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Черевко Марина 050 967 95 51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з
прав людини
№14208.2/25/39.2 від 09.09.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 09.09.2025 14:57
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400